

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi merilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan merilakia muutettavaksi niin, että siinä tarkoitettuja julkisia katsastus- ja arviomiehiä koskevat maistraateille säädetyt tehtävät siirretään merilain mukaan ratkaistavissa jutuissa ja asioissa toimivaltaisille alioikeuksille eli merioikeuksille.

Esitys liittyy maistraattien lakkauttamiseen 1 päivästä joulukuuta 1993. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Maistraattien toiminnan lakkaaminen

Maistraatit lakkautetaan maistraatista annetun lain kumoamisesta annetulla lailla (1419/92) 1 päivästä joulukuuta 1993.

Maistraatteja lakkautettaessa on pyritty siirtämään maistraattien tehtävät sellaisille viranomaisille, jotka ennestään käsittelevät samoja tai vastaavanlaisia asioita. Siltä varalta, että jonkin tehtävän osalta kuitenkin puuttuu tätä koskeva säännös, on säädetty, että yleishallintoviranomaisena toimiva lääninhallitus huolehtii tällöin tehtävästä.

1.2. Maistraatille merilaissa määrätyt tehtävät

Merilain (167/39) 10 luku koskee katsastusta ja arvioimista, josta säädetään merilaissa tai johon laivanisäntä, päällikkö tai asianosainen muuten haluaa vedota todistukseksi merilain mukaan tuomittavissa jutuissa. Tällainen katsastus ja arvioiminen on julkisten katsastus- ja arviomiesten toimitettava, jolleivät asianosaiset toisin sovi tai jollei julkisia katsastus- ja arviomiehiä voida suurelta haitatta käyttää.

Maistraatti on merilain mukaan toimivaltai-

nen viranomainen julkisiin katsastus- ja arviomiehiin liittyvissä kysymyksissä, ja maistraatti määrää merilain säännösten perusteella julkiseksi katsastus- ja arviomieheksi alusrekisterialueeseensa tarpeellisen määrän asiantuntevia henkilöitä. Maistraatti voi myös, milloin aiheutta ilmenee, peruuttaa antamansa määräyksen.

Ahvenanmaan maakunnan osalta on maistraatin sijasta toimivaltainen viranomainen näissä asioissa Ahvenanmaan maakunnan lääninhallitus, mistä säädetään merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa laissa (894/80).

1.3. Julkiset katsastus- ja arviomiehet

Julkisia katsastus- ja arviomiehiä tarvitaan muun muassa erilaisissa arviointitehtävissä aluksia tai niiden lastia kohdanneiden havereiden yhteydessä.

Aivan kaikissa maistraateissa ei tällaisia julkisia katsastus- ja arviomiehiä ole määrätty, ja käytäntönä on ollut kutsua sellaiset tarvittaessa lähellä olevan enemmän merenkulun kanssa tekemisissä olevan maistraatin alusrekisterialueelta. Suurimmassa osassa maistraatteja on

määrätty kahdesta viiteen julkista katsastus- ja arviomiestä. Eräissä pienemmissä maistraateissa heitä on määrätty jopa yli kymmenen.

Viime vuosina merilain 10 luvussa tarkoitettujen maistraatin määräämien henkilöiden käyttö arvio- ja katsastustehtävissä on ollut hyvin vähäistä. Saattaa kulua useampikin vuosi samalle henkilölle annettavien toimeksiantojen välillä. Varustamoelinkeinon, vakuutusyhtiöiden ja asianajajien mielestä tällainen julkisten katsastusmiesten järjestelmä tulisi kuitenkin säilyttää.

Julkisten katsastus- ja arviomiesten palkkioista ei ole olemassa säännöksiä tai määräyksiä, vaan ne määräytyvät laskun mukaan.

1.4. Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan, että julkisiin katsastus- ja arviomiehiin liittyvät maistraateille merilaissa säädetyt tehtävät siirretään merilain 251 §:ssä tarkoitetuille merilain mukaan ratkaistavissa jutuissa ja asioissa toimivaltaisille alioikeuksille eli merioikeuksille, koska julkisten katsastus- ja arviomiesten määrääminen ja heidän toimintansa valvonta kytkeytyvät luontevasti merioikeuksien toimintaan. Merioikeudet määräävät jo ennestään merioikeuden meriasiantuntijat.

Ahvenanmaan maakunnan osalta ei ehdoteta muutosta nykyiseen tilanteeseen. Ahvenanmaan lääninhallitus toimii 11 päivänä kesäkuuta 1993 annetun alusrekisterilain (512/93) nojalla edelleen myös rekisteriviranomaisena Ahvenanmaan maakunnassa.

Maistraatteja on ollut 26, ja useimmat niistä ovat määränneet alusrekisterialueelleen julkisia katsastus- ja arviomiehiä. Merioikeuksia on Suomessa yhteensä kahdeksan, joista yksi on Ahvenanmaan maakunnassa. Merioikeudet toimivat hovioikeuspiireittäin siten, että Turun ja

Helsingin hovioikeuspiireissä on kaksi merioikeutta ja muissa on yksi merioikeus. Esityksessä ehdotetaan, että merioikeuksien määräämät katsastus- ja arviomiehet olisivat toimivaltaisia koko maan alueella Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta.

Samassa yhteydessä ehdotetaan säännösten kieliasua uudistettavaksi nykykielen mukaiseksi sekä säännöksiin tehtäviksi eräitä lähinnä muuttuneesta lainsäädännöstä johtuvia muutoksia.

2. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Julkisiin katsastus- ja arviomiehiin liittyvät tehtävät soveltuvat merioikeuksille luontevammin kuin yleishallintoviranomaisena toimivalle lääninhallitukselle. Sillä seikalla, hoidetaanko tehtävät merioikeuksissa vai lääninhallituksissa, ei ole mainittavia organisatorisia tai taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu liikenneministeriön toimeksiannosta merenkulkuhallituksessa. Esitystä valmisteltaessa on kuultu oikeusministeriötä, merioikeuksia ja varustamoyhdistyksiä sekä oltu yhteydessä maistraatteihin, Ahvenanmaan lääninhallitukseen, julkisiin katsastus- ja arviomiehiin, asianajajiin sekä varustamoihin.

4. Muita asiaan vaikuttavia seikkoja

Ehdotettu merilain muutos liittyy maistraattien lakkauttamiseen, jota koskeva laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

243 §. Pykälässä säädetyt maistraatin tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi merioikeudelle. Katsastus- ja arviomiehet ehdotetaan määrättäviksi määrääjäksi, enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Vastaavaa säännöstä ei tällä hetkellä ole, ja maistraatit ovat määränneet katsastus- ja arviomiehet joko määrääjäksi tai toistaiseksi. Aikaisemmin maistraatti on määrännyt katsastus- ja arviomiehet alusrekisterialueeseensa. Katsastus- ja arviomiesten tehtävät eivät kuitenkaan ole sen luonteisia, että heidän toimivaltaansa olisi syytä rajoittaa vain tietylle alueelle. Tämän vuoksi ehdotetaan, että merioikeuden määräämien katsastus- ja arviomiesten toimialueena olisi koko maa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Kiireellisissä tapauksissa tämä myös helpottaisi toimitusmiesten valitsemista. Pykälän 2 momentin virkavalaa koskeva säännös ehdotetaan poistettavaksi, koska valasäännösten uudistamisen jälkeen ei enää ole lainkohdassa tarkoitettua toimeen sopivaa virkavalaa. Myöskään kirjallista vakuutusta ei tässä tapauksessa katsota tarpeelliseksi. Lisäksi pykälän 3 momentissa oleva katsastus- ja arviomiesten luettelon julkipanoa ja kuuluttamista koskeva säännös ehdotetaan jätettäväksi pois. Tiedot katsastus- ja arviomiehistä on saatavissa merioikeuksilta.

244 §. Pykälän 2 momentissa maistraatti korvattaisiin merioikeudella. Samalla säännöksen sanamuotoa ehdotetaan uudistettavaksi siten, että merioikeuksien tulee asianomaisilta amma-

tinharjoittajain yhdistyksiltä tai muilta sopivilta tahoilta hankkia ehdotuksia katsastus- ja arviomiehiksi määrättäviksi henkilöiksi.

247 §. Pykälässä maistraatit korvattaisiin merioikeuksilla. Lisäksi lainkohdasta ehdotetaan poistettavaksi säännöksiä, jotka johtuvat maistraateissa noudatetusta menettelystä eivätkä sovellu merioikeuksien toimintaan.

248 §. Maistraateille säädetyt tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi merioikeuksille.

251 §. Pykälän 2 momentin muutosehdotus liittyy 247 ja 248 §:n muutoksiin. Säännöksessä ehdotetaan, että merioikeuden puheenjohtaja voisi yksin ratkaista meriselitysasioiden lisäksi myös 247 ja 248 §:ssä tarkoitettuja asioita. Tämä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, koska mainittuja asioita joudutaan ratkaisemaan kiireellisinä.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993. Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin kuitenkin ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa. Lisäksi ehdotetaan, että maistraattien määräämät katsastus- ja arviomiehet voisivat toimia tehtävässään vuoden 1993 loppuun, jotta merioikeuksille jäisi aikaa määrätä uudet henkilöt tehtävään.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

merilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä kesäkuuta 1939 annetun merilain (167/39) 243 §, 244 §:n 2 momentti sekä 247 ja 248 § ja 251 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (602/93), seuraavasti:

243 §

Julkisiksi katsastus- ja arviomiehiksi määrää merioikeus määrääjäksi, enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan, tarpeellisen määrän asiantuntevia henkilöitä. Merioikeus voi myös, milloin aiheutta ilmenee, peruuttaa antamansa määräyksen. Merioikeuden määräämät katsastus- ja arviomiehet ovat toimivaltaisia koko maassa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta.

244 §

Katsastus- ja arviomiesten määräämiseksi on merioikeuden pyydettyä asianomaisia ammatinharjoittajain yhdistyksiä tai muita sopivia tahoja ehdottamaan tehtävään henkilöitä, joilla on taitoa tällaiseen tehtävään ja jotka suostuvat tehtävän vastaanottamaan.

247 §

Jos aluksen katsastuksessa herää kysymys, onko alus julistettava kuntoonpanokelvottomaksi, toimitusmiesten tulee ilmoittaa siitä merioikeudelle, joka silloin määrää yhden jäsenistään yhdessä toimitusmiesten kanssa harkitsemaan asiaa ja päättämään siitä. Samoin menetellään, jos asianosainen ilmoittaa merioikeudelle, että katsastusmiesten on harkittava sellaista kysymystä.

Jos alus julistetaan kuntoonpanokelvotto-

maksi, on siitä viipymättä ilmoitettava merioikeudelle.

248 §

Jos asianosainen on tyytymätön katsastukseen ja arviioon, jonka hänen tai muun asianosaisen kutsumat katsastus- ja arviomiehet ovat toimittaneet, hän saa pyytää merioikeudelta uutta katsastusta ja arviota, jos sellainen vielä voidaan toimittaa. Merioikeus määrää tällöin yhden jäsenensä sekä edellä tarkoitettujen katsastus- ja arviomiesten lisäksi yhtä monta muuta julkista katsastus- ja arviomiestä yhdessä suorittamaan uuden toimituksen.

251 §

Meriselitystä sekä 247 ja 248 §:ssä tarkoitettuja asioita käsiteltäessä tuomioistuimien on päätösvaltainen, kun siinä on merioikeuden puheenjohtaja yksin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Maistraattien määräämät katsastus- ja arviomiehet voivat toimia tehtävissään vuoden 1993 loppuun.

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 1993

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Liikenneministeri *Ole Norrback*

Laki

merilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä kesäkuuta 1939 annetun merilain (167/39) 243 §, 244 §:n 2 momentti sekä 247 ja 248 § ja 251 §:n 2 momentti, näistä 251 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (602/93), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

243 §

Julkisiksi katsastus- ja arviomiehiksi määrää maistraatti alusrekisterialueeseensa tarpeellisen määrän asiantuntevia henkilöitä. Maistraatti voi myös, milloin aihetta ilmenee, peruuttaa antamansa määräyksen.

Katsastus- ja arviomiehen on, ennenkuin hän toimeensa ryhtyy, maistraatissa tehtävä toimeen sopiva virkavala.

Katsastus- ja arviomiesten luettelon tulee olla julkipantuna, ja maistraatin on se vuosittain kuulutettava.

244 §

Sitä varten on maistraatin asianomaisilta ammatinharjoittajain yhdistyksiltä tai muutoin sopivalla tavalla hankittava tietoja henkilöistä, joilla on taitoa mainitunlaatuiseen tehtävään ja jotka suostuvat sen vastaanottamaan.

247 §

Jos aluksen katsastuksessa herää kysymys, onko alus julistettava kuntoonpanokelvottomaksi, ilmoittakoot toimitusmiehet siitä maistraatille, joka silloin määrää yhden jäsenistään yhdessä ensinmainittujen kanssa harkitsemaan asiaa ja siitä päättämään. Sama olkoon lakina, jos asianosainen maistraatille ilmoittaa, että katsastusmiesten on sellaista kysymystä harkittava.

Muuna kuin maistraatin istunnon aikana tehtäköön mainittu ilmoitus sen puheenjohtajalle, joka sen johdosta antakoon määräyksen.

Ehdotus

243 §

Julkisiksi katsastus- ja arviomiehiksi määrää *merioikeus määräjäksi enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan tarpeellisen määrän asiantuntevia henkilöitä. Merioikeus voi myös, milloin aihetta ilmenee, peruuttaa antamansa määräyksen. Merioikeuden määräämät katsastus- ja arviomiehet ovat toimivaltaisia koko maassa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta.*

244 §

Katsastus- ja arviomiesten määräämiseksi on merioikeuden pyydettävä asianomaisia ammatinharjoittajain yhdistyksiä tai muita sopivia tahoja ehdottamaan tehtävään henkilöitä, joilla on taitoa tällaiseen tehtävään ja jotka suostuvat tehtävään vastaanottamaan.

247 §

Jos aluksen katsastuksessa herää kysymys, onko alus julistettava kuntoonpanokelvottomaksi, *toimitusmiesten tulee ilmoittaa siitä merioikeudelle, joka silloin määrää yhden jäsenistään yhdessä toimitusmiesten kanssa harkitsemaan asiaa ja päättämään siitä. Samoin menettellään, jos asianosainen ilmoittaa merioikeudelle, että katsastusmiesten on harkittava sellaista kysymystä.*

Voimassa oleva laki

Jos alus julistetaan kuntoonpanokelvottomaksi, on siitä maistraatille seuraavassa istunnossa ilmoitettava *maistraatin pöytäkirjaan merkitsemistä ja asian aiheuttamiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.*

248 §

Jos asianosainen on tyytymätön katsastukseen ja arvioon, jonka hänen tai muun asianosaisen kutsumat katsastus- ja arviomiehet ovat toimittaneet, saakoon maistraatilta pyytää uutta katsastusta ja arviota, mikäli sellainen vielä voidaan toimittaa; ja maistraatti määrätköön yhden jäsenensä sekä ensiksi mainittujen lisäksi yhtä monta muuta julkista katsastus- ja arviomiestä yhdessä suorittamaan uuden toimituksen.

251 §

Meriselitystä käsiteltäessä tuomioistuin on päätösvaltainen, kun siinä on merioikeuden puheenjohtaja yksin.

Ehdotus

Jos alus julistetaan kuntoonpanokelvottomaksi, on siitä *viipymättä* ilmoitettava *merioikeudelle.*

248 §

Jos asianosainen on tyytymätön katsastukseen ja arvioon, jonka hänen tai muun asianosaisen kutsumat katsastus- ja arviomiehet ovat toimittaneet, *saa hän pyytää merioikeudelta* uutta katsastusta ja arviota, *jos* sellainen vielä voidaan toimittaa. *Merioikeus määrää tällöin* yhden jäsenensä sekä *edellä tarkoitettujen katsastus- ja arviomiesten* lisäksi yhtä monta muuta julkista katsastus- ja arviomiestä yhdessä suorittamaan uuden toimituksen.

251 §

Meriselitystä *sekä 247 ja 248 §:ssä tarkoitettuja* asioita käsiteltäessä tuomioistuin on päätösvaltainen, kun siinä on merioikeuden puheenjohtaja yksin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Maistraattien määräämät katsastus- ja arviomiehet voivat toimia tehtävissään vuoden 1993 loppuun.